

Bryggarbröderna från Österhaninge

av Sune Nilsson

Klockarsönerna Bjurholm från Österhaninge som skrev svensk bryggerihistoria.
Anders 1826-1913 och Pehr f 1814-1891

Klockaren Anders Bjurholm och hustrun Greta, född i Harg med wallonblod i ådrorna, satte fyra barn till världen, alla föddes på Klockaregården i Österhaninge, tre fick uppleva vuxen ålder, sonen Andreas född 1820 avled efter bara ett drygt år.

Anders Bjurholm S:r var född på Muskö år 1785 och son till sångaren Pehr Nilsson (enl. HFL), släkten stammar enl. utsago från hemmanet Bjurshagen på östra Muskö. Anders Bjurholm deltog under namnet Anders Toll i Finska Kriget

1808-09 på en av skärgårdsflottans kanonjollar i åtskilliga strider på Ålands hav denna stränga vinter.

P.g.a. "otillräcklig beklädnad och utrustning" fick han obotliga skador och blev oförmögen till ett rörligt liv. Från år 1811 besätter han tjänsten som klockare i Österhaninge församling fram till sin död 1851. Klockaren Anders blev socknens och traktens betrodd man med boupp-teckningar, arvsskiften och auktioner, han blev med tiden en mycket aktad och förmögen man.

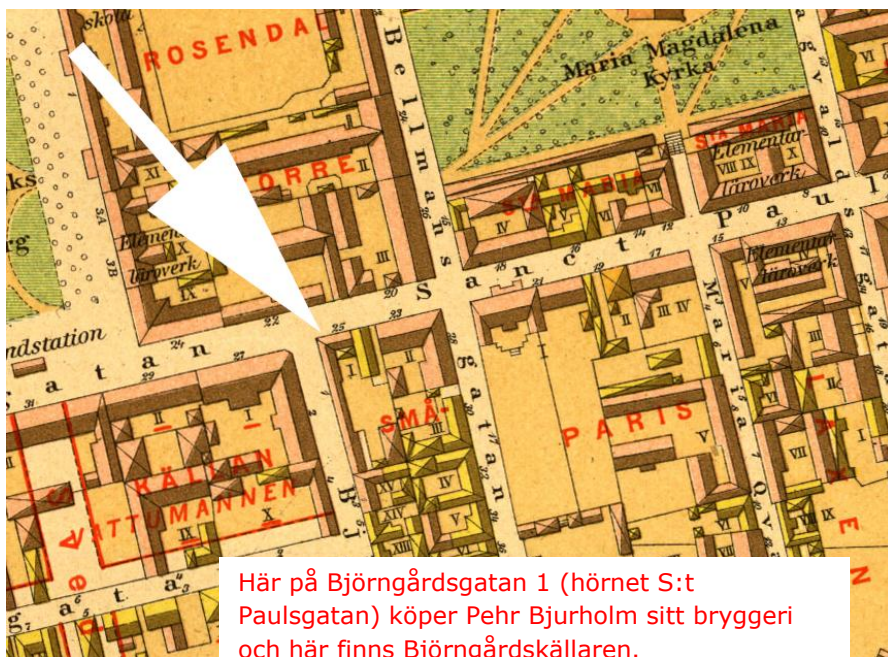
Sonen Pehr föddes 1814, dottern Maria Christina 1817 och Anders J:r år 1826.

Enligt författarinnan Marika Stiernstedt i boken "Farväl min gröna ungdom" skulle unge Pehr ha undervisats av ingen mindre än Fredrika Bremer på Årsta Slott under två års tid. Detta alltså långt före mamsell Fredrikas engagemang med växelundervisning på Hesslingby.

Enligt brodern Anders noteringar är det dock hos församlingens komminister Kristoffer Ökner och kyrkoherden Erik Bergfalk som Pehr får den nödvändiga utbildningen för att komma in på Musikaliska Akademien där han antas år 1832 för att utbilda sig till organist som sin far.

Han avbryter dock studierna i början på 1835 utan att avlägga någon examen och börjar i stället arbeta på ett bryggeri på Söder, flyttar 1836 till Tyskland och studerar där bryggerinäringen.

Han kommer åter till Sverige och Stockholm 1840 och blir lärling hos bryggaren Ackerman på Pilgatan och kunde som färdig bryggarmästare 1844 köpa ett eget, mindre bryggeri på Björngårdsgatan 1 för 23.000 rdr Biko. Han kan låna drygt 7.000 rdr av sin far, klockaren i Österhaninge, inte dåligt!

Här på Björngårdsgatan 1 (hörnet S:t Paulsgatan) köper Pehr Bjurholm sitt bryggeri och här finns Björngårdskällaren.

Bryggerierna i Stockholm var på den tiden små och mycket hantverksmässiga och Bjurholms Bryggeri var inget undantag, han bryggde det traditionella överjästa "svenskölet" som måste hanteras som färskvara. Bryggare Pehr var trots sina läroår i Tyskland allför konservativ för

att genast ta åt sig den modernare tekniken med underjäst bayerskt öl och inte förrän 1850 kunde han leverera sitt första lageröl. Pehr Bjurholms bryggeri var troligen Stockholms sista riktiga hantverksbryggeri, han vägrade envist ta hjälp av ångkraft och annan modern teknologi.

På sin ägandes krog Björngårdskällaren och senare på Källaren Pelikan vid Brunnsbacken höll den jovialiske bryggaren hov om kvällarna, han var uppskattad som en stor sällskapsmänniska och fick epitetet "Kungen på Björngården". Han ägnade sig också åt välgörenhet i det då fattiga Stockholm och blev så småningom även stadsfullmäktig och aktad medlem i Par Bricole.

Källaren Pelikan här på Brunnsbacken nedanför Södermalmstorg-Slussen, flyttar senare till Blekingegatan i Port Arthurs gamla lokaler.

År 1877 får han Wasaorden men efter en elak och ironisk artikel i Söndags-Nisse bar han aldrig synligt denna utmärkelse.

Brodern Anders som började sin bryggarbana hos Pehr beskrev honom så här på äldre dar:

"En handlingens man, som han var, upptog han ej tiden med mångordighet under allvarliga överläggningar, men ville däremot helst vara ensam om ordet när skämtet vidtog."

Pehr Bjurholm gifter sig med den fyra år yngre präst-dottern från Gideå, Maria Henrika Florentina Hasselhuhn, och får tre döttrar Maria Margareta f 1847, Anna Florentina f 1850, (tidigt död), Augusta Wilhelmina f 1853 samt sonen Pehr J:r 1852.

Den ende sonen Pehr led av den då obotliga Chrons sjukdom och kunde inte delta i yrkeslivet, han avlider 1888

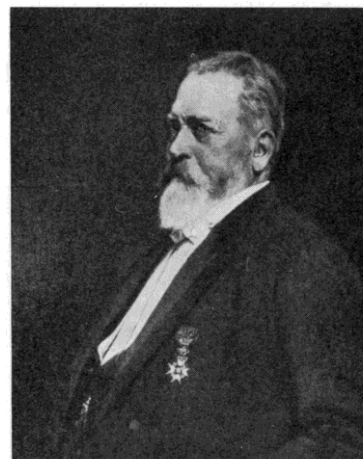
Pehr Bjurholm sålde sitt bryggeri slutet på 1880 talet till Gustaf Piehl för 300.000 kronor, 100.000 kronor mindre än det bud som lagts av ett bryggarkonsortium av vänner och finansiärer, anledningen sades vara att en av medlemmarna där gjort den principfaste Pehr oförrätt i en affär för många år sedan.

Dessutom lånade han privat ut 10.000 kronor till Piehls handpenning!

När Pehr Bjurholm avlider i december 1891 visar bouppteckningen på en förmögenhet på drygt 600.000 kronor, bl.a. var han ägare till Blommensbergs frälselägenhet i Brännkyrka och Sandviks Glasbruk i Bromma.

Den yngre brodern Anders.

Anders, född 1826, skulle bli mer framstående som bryggare än sin bror, han hade utöver dennes alla positiva sidor även ett lysande affärssinne och var öppen och mottaglig för nya influenser i branschen.

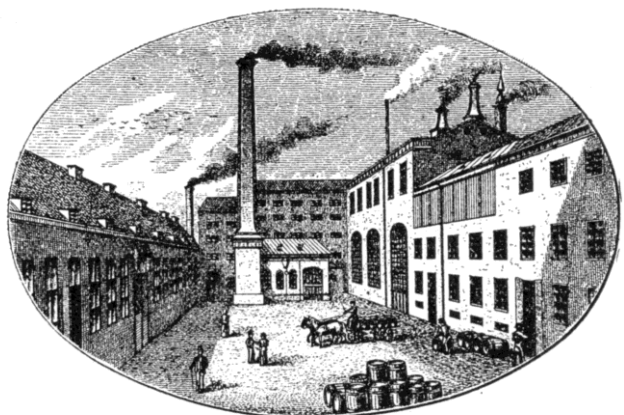

I sin tidiga ungdom i föräldrahemmet i Österhaninge fick han möjligheten att delta i den av den Bremerska familjen startade växelundervisningen på Hesslingby Gård. Dessutom fick han genom kontakter med Bremers tillfälle att utbilda sig i ekonomi på Årsta Gård.

Han blev genom sitt kunnande fadern behjälplig i dennes uppdrag i trakten i olika förrättningar och skriver dessutom stolt i sina minnesanteckningar på äldre dar " att han vid 12 års ålder varit i stånd att verkställa ringningen av storklockan i Österhaninge kyrka"

Anders Bjurholm flyttade i september 1841 till Stockholm, han arbetade som bodbiträde i en järnhandel, som bokhållare i ett brännvinsdestilleri och som lärling i ett sadelmakeri innan han "1844, utsvulten och svårt medtagen togs om hand av brodern Pehr" i dennes bryggeri på Björngårdsgatan och skrivs in i bryggarläran.

Efter åtta år hos brodern vinner han burskap som bryggeriidkare och köper med hjälp av brodern ett bryggeri på Södra Tullportsgatan (nuvarande Östgötagatan), han byggde ut sin verksamhet och började 1858 att brygga bayerskt öl, porter och svagdricka med en för tiden mycket modern utrustning.

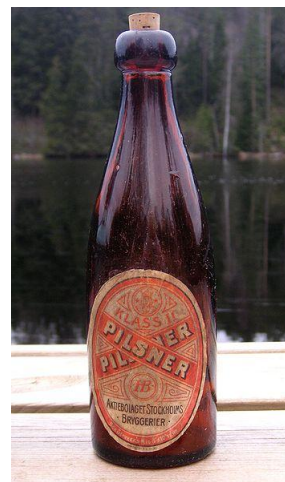
Bjurholms
Bryggeri i
kvarteret
Harven

I mitten på 1870-talet ombildades företaget till aktiebolag under ledning av brodern Pehrs måg, bankdirektören Albert Norman f 1836. Anders tecknade själv 200 aktier, Pehr Bjurholm hela 150 aktier, tillsammans alltså 350 aktier av det totala 600.

Det var den överjästa Portern som senare under 1800-talet blev signum för Bjurholms Bryggeri och drycken fick bronsmedalj på Världsutställningen i Paris 1878.

Det var i samband med Stockholmsportens lansering som Bjurholm "för undvikande av förvexling" för första gången försåg ölf flaskorna med etiketter.

Anders Bjurholm kan också tillsammans med Emil Boëthius sägas vara upphovsmän till den fortfarande existerande 33 cl, bruna ölf flaskan, då kallad knoppbuteljen. Denna standardiserade flaska tillverkades inledningsvis av Hammars Glasbruk i Närke och användes av de flesta bryggerierna i landet.

Efter en resa till England försökte Anders lansera ett engelskt öl under namnet "Pale Ale" och senare "Mars-öl". Drycken var mycket dyrare än de likvärdiga

produkterna och försöket misslyckades totalt, kanske bl.a. för att man samtidigt (1877) i Sverige på Hamburgerbyggeriet presenterade den "ljusa, lätta och humlestarka pilsnern" som utvecklats i den tjeckiska staden Pilsen med orostad malt och som gjorde stor succé.

I slutet på 1880 talet såldes företaget till det nybildade Stockholmsbryggerier AB, det fanns då 97 anställda, man fortsatte här att brygga Porter till 1910 då dessa rättigheter såldes till Carnegie & Co i Göteborg.

Anders Bjurholm fortsatte att arbeta för Svenska Bryggareföreningen som han varit med att starta och ägnade mycken tid för Bryggareämbetets Pensionskassa. Anders Bjurholm var medlem i Stockholms Stadsfullmäktige under elva år, han var kyrkvård och kyrkoråd i Katarina församling.

I sin ungdom hade han tillsammans med brodern Pehr ägnat sig åt Skarpskytterörelsen, han var ordförande i både Österhaninge och Västerhaninge Skarpskytte-

föreningar. Vid 87 år ålder avlider Anders Bjurholm utan bröstarvingar, hustrun Elisabeth, född Miketa med stamning från Ungern, hade gått bort några år tidigare.

Största delen av sin förmögenhet testamenterar han bort till sociala och filantropiska ändamål.

De båda bröderna Bjurholm, Pehr den äldre och Anders, söner av klockaren från Österhaninge och stammande från sångaren Pehr Nilsson på Muskö och dennes fäder på Bjurshagen blev stora män i den svenska huvudstaden i slutet på 1800-talet.

De utvecklade den svenska bryggerinäringen som under denna tid har sin koncentration till Stockholm och Södermalm tillsammans med invandrande tyska bryggarmästare och svenska finansiärer innan allt koncentreras till stora koncerner utan personliga engagemang.

När vi Haningebor nästa gång besöker Södermalm och området öster om Götgatan och träffar på Bjurholmsplan och gatan med samma namn kan vi med stolthet tänka på att dessa namn stammar från den yngre av bröderna, Anders, som just i dessa kvarter startade och drev sitt bryggeri.

Fakta till denna artikel är till största delen hämtad från Samuel E. Brings bok "Anders och Pehr Bjurholms Bryggerier" utgiven 1949 i serien Stockholms Bryggeriers Historia, samt fakta på nätet f.f.a. under Wikipedia.

I detta kvarter fanns Anders Bjurholms Bryggeri under slutet på 1800-talet, Gotlandsgatan hette då Tullportsgatan.